

بانک گشاینده و بانک تعیین شده

روابط، اختیارات و وظایف

بخش دوم و پایانی

مجید بیات - کارشناس ارزی مدیریت امور بین‌المللی بانک توسعه صادرات ایران

اشاره

در بخش قبلی این مقاله، به شرح وظایف و اختیارات بانک گشاینده اعتبار پرداختیم و یادآور شدیم که شرایط اعتبار اسنادی می‌بایست بیانگر نحوه پرداخت وجه اعتبار باشد و همچنین باید در شرایط اعتبار، بانک تعیین شده مشخص گردد. اینک ادامه مقاله درباره وظایف و اختیارات بانک تعیین شده را ملاحظه می‌فرمایید.

بانک و اقتصاد

می‌بایست نسبت به تعیین اصالت ظاهری اعتبار اسنادی واصله اقدام نموده و پس از آن که از اصالت ظاهری اعتبار اسنادی واصله قانع شد، مراتب را به ذینفع اعتبار ابلاغ کند. در صورتی که بانک تعیین شده از اصالت اعتبار قانع نشد، می‌بایست بدون درنگ مراتب را به بانک گشاینده اعتبار اطلاع دهد. با وجود این، چنانچه بانک تعیین شده بخواهد نسبت به ابلاغ اعتبار و یا اصلاحیه(های) واصله به ذینفع اقدام نماید، می‌بایست ضمن اعلام عدم اقبال خود از اصالت اعتبار واصله به بانک گشاینده اعتبار، مراتب مذکور را به اطلاع ذینفع اعتبار نیز برساند.

چنانچه بانک تعیین شده از اصالت اعتبار واصله قانع گردد و متعاقب آن اعتبار را به ذینفع اعتبار ابلاغ نماید، می‌بایست وصول و ابلاغ اعتبار را به بانک گشایش‌کننده اطلاع دهد.

۲) وصول و بررسی و ایفای تعهد پرداخت از سوی بانک تعیین شده: انجام عملیات مرتبط با وصول اسناد اعتبار و ایفای تعهد پرداخت دیداری، مدتدار و یا قبولی و پرداخت بروات موضوع اعتبار اسنادی به نیابت از بانک گشاینده و یا خرید تعهد پرداخت اعتبارات دیداری و مدتدار قابل‌معامله از سوی بانک تعیین شده، کاملاً اختیاری می‌باشد و انجام عملیات ابلاغ اعتبار، وصول و بررسی اسناد مشروط شده در اعتبار و ارسال اسناد به بانک گشاینده در ارتباط با ایفای تعهدات پرداخت‌های موصوف،

ارسال و ایفای تعهد پرداخت اعتبار اسنادی از سوی بانک تعیین شده، کاملاً اختیاری بوده و این حق برای "بانک تعیین شده" محفوظ می‌باشد که مسوولیت عملیات موصوف (در صورت تفویض اختیار از سوی بانک گشاینده) را متقبل بشود یا نشود و یا به انتخاب خود بخشی از آن را تقبل نماید. توضیح اینکه ممکن است بانک تعیین شده صرفاً به ابلاغ اعتبار اهتمام ورزد و یا ابلاغ اعتبار، وصول، بررسی و ارسال اسناد را هم انجام دهد و یا این که تمام عملیات اعتبار اسنادی را به نیابت از بانک گشاینده اجرا نماید.

مقررات بانک مرکزی ایران در رابطه با امکان ارسال اسناد حمل از سوی ذینفع اعتبار به‌طور مستقیم و یا از طریق بانک دیگری غیر از بانک تعیین شده، با مقررات بین‌المللی در تضاد است و تاکنون توضیحی در این مورد ارائه نشده است.

۱) ابلاغ اعتبار از سوی بانک تعیین شده: بانک تعیین شده در نقش بانک ابلاغ‌کننده می‌بایست در خصوص ابلاغ و یا عدم ابلاغ اعتبار واصله تصمیم‌گیری نماید. در حقیقت، این امر یکی از اختیارات بارز بانک تعیین شده می‌باشد. چنانچه بانک تعیین شده بر ابلاغ اعتبار به ذینفع اهتمام نماید،

وظایف و اختیارات بانک تعیین شده (Nominated Bank)

بنا بر تعریف مندرج در ذیل ماده ۲ از مقررات UCP ۶۰۰، "بانک تعیین شده عبارتست از بانکی که انجام عملیات اعتبار اسنادی گشایش شده در آن بانک و یا هر بانک دیگر، در صورتی که اعتبار قابل استفاده در هر بانک (Any Bank) باشد، امکانپذیر می‌باشد."

به عبارت دیگر، بانک تعیین شده، بانکی است که از سوی بانک گشاینده انتخاب می‌شود تا ذینفع بتواند اسناد مشروط شده در اعتبار را به آن بانک ارائه نماید و متقابلاً، تعهد پرداخت اعتبار نیز از سوی آن بانک قابل استیفا باشد و در صورتی که در شرایط اعتبار عبارت Any Bank درج شده باشد، هر بانکی امکان انجام عملیات موصوف را دارد. پذیرش انجام عملیات ابلاغ، وصول، بررسی و

بعضاً مشاهده می‌گردد که بانک تعیین شده به رغم ادعای قبلی خود مبنی بر بررسی، ایفای تعهد پرداخت و یا خرید تعهد پرداخت اعتبارات دیداری و مدتدار قابل معامله، از این امر امتناع می‌ورزد و حتی بروات قبولی نویسی شده برعهده خود و یا تعهد پرداخت مدتدار پذیرفته شده از سوی خود را نیز در سررسید موردنظر پرداخت نمی‌کند. در این شرایط، باز هم بنا بر ماده ۷ و ۸ از مقررات UCP ۶۰۰، بانک گشاینده اعتبار و یا بانک تاییدکننده (در صورت وجود) بنابر تعهد قطعی و غیرقابل برگشت خود، ملزم به ایفای تعهدات مربوطه بوده و بانک تعیین شده با انجام این خلف‌وعده، باعث تنزل اعتبار خود در نزد ذینفع اعتبار اسنادی شده است و چه‌بسا بنا بر قوانین جاری سایر کشورها، این امکان برای ذینفع وجود داشته باشد که خارج از چارچوب اعتبار اسنادی، از بانک مذکور ادعای خسارت نماید.

■ ■ ■
**پذیرش انجام عملیات ابلاغ، وصول،
 بررسی و ارسال و ایفای تعهد پرداخت
 اعتبار اسنادی از سوی بانک تعیین شده،
 کاملاً اختیاری است.**
 ■ ■ ■

از طرف دیگر، چنانچه ذینفع اعتبار بخواهد بانک تعیین شده را نادیده بگیرد و اسناد خود را به‌طور مستقیم و یا از طریق بانک دیگری به بانک گشاینده ارایه دهد، این وظیفه بانک گشاینده است که مراتب را به اطلاع بانک تعیین شده (یعنی وکیل خود) برساند و تحت دو رویه ذیل‌الذکر نسبت به رفع تعهد مربوطه اقدام نماید:

الف) بانک گشاینده از بانک تعیین شده در مورد هزینه‌های متحمل شده در ارتباط با اعتبار موردنظر استعلام نماید و چنانچه بانک مذکور مطالبه‌ای و یا اعتراضی نداشت، آنگاه نسبت به ایفای تعهد موضوع اعتبار به‌طور مستقیم اقدام می‌نماید.

ب) بانک گشاینده از بانک تعیین شده در مورد هزینه‌های متحمل شده در ارتباط با اعتبار موردنظر استعلام نماید و چنانچه بانک تعیین شده در ارتباط با اعتبار موردنظر مطالبه‌ای داشت، نسبت به کسر هزینه مربوطه اقدام نموده و مراتب ایفای تعهد را به انجام رساند و یا این که وجه تعهد موردنظر را به حساب بانک تعیین شده واریز نماید و از ذینفع بخواهد تا

البته همانطور که در بالا اشاره شد، حدود اختیارات و وظایف بانک تعیین شده از سوی بانک گشاینده، در شرایط اعتبار لحاظ می‌گردد، اما این بانک تعیین شده است که انتخاب می‌کند که چه بخشی از این اختیارات و وظایف را برعهده بگیرد و یا از پذیرش آن امتناع ورزد. بانک تعیین شده، پس از ابلاغ اعتبار به ذینفع و اعلام پذیرش ایفای تعهد پرداخت اعتبار در مقابل وصول اسناد مطابق با شرایط اعتبار، خود را به‌طور کامل درگیر با عملیات اعتبار اسنادی می‌نماید و این حق را به ذینفع اعطا می‌کند که در مقابل ارایه اسناد مطابق با شرایط اعتبار، نسبت به مطالبه ایفای تعهد پرداخت و یا خرید تعهد پرداخت اعتبارات دیداری و مدتدار قابل معامله از بانک تعیین شده، اقدام نماید. بنابراین، ذینفع اعتبار، اسناد مشروط در اعتبار را به بانک تعیین شده ارایه می‌نماید، بانک تعیین شده نیز

هیچگونه تعهدی را بر بانک تعیین شده تحمیل نمی‌نماید، مگر این که از قبل موافقت خود را مبنی بر پذیرش تعهدات مذکور، به اطلاع ذینفع رسانده باشد و یا این که بانک تعیین شده، نقش بانک تاییدکننده را نیز در جریان عملیات اعتبار اسنادی برعهده گرفته باشد.

پرسش‌های مطروحه در این قسمت اینست که اختیارات بانک تعیین شده در ارتباط با عملیات اعتباری اسنادی تا چه حدی می‌باشد؟ و آیا این اختیارات وظایفی را هم به‌دنبال دارد؟ آیا بانک تعیین شده می‌تواند از ایفای وظایف خود شانه خالی کند؟ چنانچه بانک تعیین شده از سوی ذینفع کنار گذاشته شود و یا ارایه اسناد به‌طور مستقیم از سوی ذینفع و یا از طریق بانک دیگری انجام پذیرد، آنگاه وظیفه بانک گشاینده چیست؟

مطابق با مواد ۱۴ و ۱۶ از مجموعه مقررات UCP ۶۰۰ و رویه معمول بانکداری بین‌المللی (ISBP) براساس شرایط اعتبار، نسبت به بررسی اسناد واصله حداکثر تا پنج روز کاری پس از وصول اسناد اقدام نموده و چنانچه تشخیص دهد که اسناد ارایه شده بنا بر ظاهر مطابق با شرایط اعتبار می‌باشند، آنگاه می‌بایست نسبت به ایفای تعهد پرداخت دیداری، مدتدار و قبولی و پرداخت بروات دیداری و مدتدار و یا خرید تعهد پرداخت اعتبارات دیداری و مدتدار قابل معامله بنا بر موافقت قبلی خود، اقدام نماید.

در پاسخ به سوالات فوق‌الاشاره، بایستی مجدداً به مواد ۷، ۹، ۱۳، ۱۵ و ۱۶ از مجموعه مقررات UCP ۶۰۰ اشاره نماییم و با توجه به مندرجات مواد فوق‌الذکر به ارایه پاسخ دقیق بپردازیم.

بانک گشاینده اعتبار با درج شرایط موردنظر در اعتبار، نسبت به تعیین اختیارات بانک تعیین شده در ارتباط با وصول اسناد حمل و ایفای تعهد پرداخت مربوطه اقدام می‌نماید و در مقابل، بانک تعیین شده نیز بنا بر شرایط مندرج در اعتبار واصله، بالخصوص نحوه پرداخت اعتبار، می‌تواند محدوده اختیارات و وظایف محوله و پذیرفته شده را تعیین و اجرا نماید.

در مورد نحوه مطالبه پوشش وجه اسناد ارایه شده، این نکته قابل توجه است که بانک گشاینده و یا بانک تاییدکننده (در صورت وجود)، هنگامی نسبت به پوشش بانک تعیین شده اقدام می‌نمایند که اسناد مطابق با شرایط اعتبار از سوی ارایه‌دهنده به آنها ارایه شده باشد، یعنی اگر اسناد به بانک تاییدکننده ارایه گردد، پس بایستی از همان بانک تاییدکننده مطالبه پوشش نمود و نه از بانک گشاینده؛ و برعکس، اگر اسناد به بانک گشاینده ارایه گردد، بایستی از بانک گشاینده مطالبه پوشش نمود و نه از بانک تاییدکننده. در ارتباط با اسناد حمل مغایر با شرایط اعتبار هم به‌طور معمول، بانک تاییدکننده نیز به نوبه خود انجام هرگونه پوشش را مشروط به اخذ قبولی از بانک گشاینده می‌نماید و یا اصلاً از پذیرش اسناد حمل مغایر با شرایط اعتبار، امتناع می‌ورزد و درنهایت این بانک گشاینده اعتبار است که در مورد سرنوشت اسناد تصمیم می‌گیرد و قبولی و پوشش وجه آن را به انجام رسانده و یا اسناد موصوف را به بانک تعیین شده مسترد می‌دارد.

در خاتمه اظهار می‌دارد که موارد فوق‌الاشاره در ارتباط با روابط، اختیارات و وظایف بانک گشایش‌کننده و بانک تعیین‌شده براساس مجموعه مقررات موجود و رویه معمول بانکداری بین‌الملل تنظیم گردیده است و باید به این نکته دقت کرد که بانک تعیین شده، به‌واقع نقش وکیل بانک گشاینده را برعهده گرفته و هرگونه تعهدی در چارچوب شرایط اعتبار را به نیابت و وکالت از بانک گشاینده می‌پذیرد و این اختیار را دارد که موضوع وکالت توکیل شده را به صورت کلی و یا بخشی انجام دهد و یا این که اصلاً برعهده نگیرد و از پذیرش آن امتناع ورزد و چنانچه از اجرای مفاد وکالت در هر مرحله‌ای امتناع ورزد، بدیهی است که بانک گشاینده می‌بایست بنا بر شرایط اعتبار، نسبت به ایفای تعهد مربوطه به‌طور قطعی و غیرقابل برگشت اقدام نماید. البته در مواردی که بانک تعیین شده خارج از شرایط اعتبار اسنادی، ولی در ارتباط با آن، اقدام به ایجاد تعهد نماید، هرگونه مسوولیت مربوطه برعهده بانک تعیین شده می‌باشد و در این ارتباط، تعهدی متوجه بانک گشاینده نخواهد بود.

شایان ذکر است که جمیع موارد مذکور به هنگام اجرای عملیات اعتبار اسنادی، می‌بایست از سوی کارشناسان ارزی مربوطه مورد دقت قرار گیرد. ■

مقررات بین‌الملل بوده و به‌رغم استعلام‌های کتبی و شفاهی به‌عمل آمده، تاکنون هیچگونه دلیل قانع‌کننده و قابل‌استنادی از سوی اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارایه نگردیده است.

چنانچه اسناد ارایه‌شده بنا بر ظاهر خود، مغایر با شرایط اعتبار تشخیص داده شوند، در اینصورت، بانک تعیین شده می‌تواند نسبت به عودت اسناد به ارایه‌دهنده اقدام نموده و از پذیرش آن امتناع ورزد و یا این که با هماهنگی ذینفع، نسبت به اعلام مغایرت‌های موجود در اسناد ارایه‌شده به بانک گشاینده اقدام نماید و چنانچه بانک گشاینده با هماهنگی متقاضی مراتب پذیرش مغایرت‌های موجود را به اطلاع بانک تعیین شده برساند، آنگاه بانک تعیین شده نسبت به ارسال اسناد به بانک گشاینده و تقاضای پوشش وجه مربوطه اقدام می‌نماید. از آنجا که اسناد ارایه‌شده به شکل اخیرالذکر به‌عنوان اسناد پذیرفته شده (Waived) تلقی

نسبت به مطالبه وجه مربوطه وفق شرایط اعتبار از طرف بانک تعیین شده اقدام نماید. بدیهی است که در این حالت، بانک تعیین شده می‌بایست نسبت به کسر مطالبات خود از وجه قابل‌پرداخت اقدام نموده و هرگونه مطالبه متعاقب در این خصوص از بانک گشاینده غیرقابل قبول خواهد بود.

اینک این پرسش مطرح می‌شود که با توجه به توضیح فوق‌الذکر مبنی بر امکان ارسال اسناد حمل از سوی ذینفع اعتبار به‌طور مستقیم و یا از طریق بانک دیگری غیر از بانک تعیین شده، چرا ذیل بند ۱-۱-۱۸ بخش اول مجموعه مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران "تغییر بانک کارگزار و یا پذیرش اسنادی که توسط کارگزار دیگری ارسال شود" مغایرت تلقی گردیده و می‌بایست ضمن اخذ تاییدیه از بانک تعیین شده مشروط به پذیرش مغایرت موصوف، کلیه مسوولیت‌های مترتبه توسط متقاضی اعتبار، مراتب پذیرش اسناد از سوی بانک گشاینده انجام پذیرد؟

می‌گردند، لذا بانک گشاینده می‌بایست نسبت به پوشش وجه اسناد واصله اقدام نماید، مگر اینکه بانک گشاینده مغایرت‌های دیگری را غیر از موارد قبلی و طی همان مهلت مقرر پنج روز کاری تشخیص دهد که در اینصورت، بانک گشاینده وفق رویه معمول، نسبت به اعلام مراتب عدم‌پذیرش اسناد حمل مغایر با شرایط اعتبار اسنادی اقدام نموده و اسناد را تا کسب تکلیف از طرفین (بانک تعیین شده و متقاضی اعتبار) به‌صورت امانی نزد خود نگهداشته، و یا با هماهنگی نسبت به عودت اسناد واصله اقدام می‌نماید و یا مغایرت‌های موجود در اسناد را قبول می‌کند.

متأسفانه یکی از ایرادات وارده به مجموعه مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در ارتباط با همین بند موصوف می‌باشد، چرا که وفق ماده ۶(a) از مقررات UCP ۶۰۰، اسناد هر اعتباری که قابل‌ارایه به بانک تعیین شده باشد، امکان ارایه به بانک گشاینده را نیز دارد. بر این اساس، ذینفع اعتبار این امکان را دارد که علاوه بر ارایه اسناد به بانک تعیین شده، بتواند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم (از طریق سایر بانک‌ها) نسبت به ارایه اسناد به بانک گشاینده اقدام نماید. در حقیقت، مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در این مورد در تضاد با